

APEK

**Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije**

Stegne 7, p. p. 418

1000 Ljubljana

telefon: 01 583 63 00, faks: 01 511 11 01

e-naslov: info.box@apek.si, <http://www.apek.si>

davčna št.: 10482369

ANALIZA UPOŠTEVNEGA TRGA 7

**»Zaključevanje govornih klicev v
posamičnih javnih mobilnih telefonskih
omrežjih (medoperaterski trg)«**

S PREDLAGANIMI OBVEZNOSTMI

**ZA POTREBE IZDAJE
ZAČASNEGA UKREPA**

Kazalo

1. Uporabljeni izrazi v analizi	3
2. Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga 7	5
3. Pravna podlaga za izdajo začasnega ukrepa	7
4. Postopek analize upoštevnega trga 7	10
4.1. Pregled ponudnikov javno dostopnih mobilnih telefonskih storitev	10
4.2. Sodelovanje z Uradom za varstvo konkurence	11
5. Dosedanji razvoj mobilnega trga v Sloveniji	11
5.1. Število operaterjev	11
5.2. Razvoj delovanja operaterjev GSM telefonije	12
5.3. Medomrežno povezovanje	13
5.4. Dosedanji vpliv Agencije na trg za zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih	13
6. Opredelitev upoštevnega trga	13
6.1. Opredelitev trga proizvodov in storitev	14
6.2. Zamenljivost s strani povpraševanja	15
6.3. Zamenljivost s strani ponudbe	16
6.4. Definiranje upoštevnega trga na podlagi zamenljivosti ponudbe in povpraševanja	17
6.5. Opredelitev geografskega trga	17
6.6. Sklep o opredelitvi upoštevnega trga	18
7. Merila za presojo pomembne tržne moči	20
7.1. Kriteriji za analizo upoštevnega trga 7	20
7.2. Tržni deleži operaterjev na upoštevem trgu in spreminjanje slednjih	20
7.3. Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu	20
7.4. Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja - izravnalna kupna moč	21
8. Predlagane obveznosti na upoštevem trgu 7	21

1. Uporabljeni izrazi v analizi

NMT – Nordijski sistem mobilne telefonije (*Nordic Mobile Telephone System*). Analogni omrežni standard, ki so ga oblikovale skandinavske telefonske družbe in v splošnem velja za preživeto tehnologijo. Deluje v frekvenčnem območju 450 MHz ali 900 MHz. Sicer večkrat poimenovan tudi kot sistem prve generacije.

GSM (GSM 900) – Globalni sistem mobilnih komunikacij (*Global System for Mobile Communications*), ki deluje v frekvenčnem območju 900 MHz. V analizi ga štejemo kot del GSM sistema v splošnem. Sicer poimenovan tudi kot 2G oziroma sistem druge generacije.

DCS 1800 (GSM 1800) – Digitalni celični sistem (*Digital Cellular System*), ki deluje v frekvenčnem območju 1800 MHz, temelječ na protokolih GSM. V analizi ga štejemo kot del GSM sistema v splošnem. Sicer poimenovan tudi kot 2G oziroma sistem druge generacije.

HSCSD – (*High Speed Circuit Switched Data*) je nadgradnja prenosa podatkov v sistemu GSM.

GPRS – (*General Packet Radio Service*) je paketni prenos podatkov v sistemu GSM, ki omogoča hitrejše prenosne kapacitete. Sicer poimenovan tudi kot 2,5G; sistem druge in pol generacije.

EDGE – (*Enhanced Data rates for GSM Evolution*) je radijski vmesnik v sistemu GSM, ki omogoča večje in hitrejše prenosne kapacitete in kot tak predstavlja nadgradnjo GPRS in sodi v 2,5G.

UMTS – Univerzalni mobilni telekomunikacijski sistem (*Universal Mobile Telecommunications System*) je tretja generacija mobilnega telefonskega sistema. Poleg govornih storitev zaradi hitrega prenosa podatkov omogoča tudi uporabo naprednejših podatkovnih storitev preko (UMTS) mobilnih terminalov. Sicer poimenovan tudi kot 3G oziroma sistem tretje generacije.

Omrežni operater mobilne telefonije / infrastrukturni operater – (*Mobile Network Operator - MNO*) je operater dovoljenjem za uporabo radijskih frekvenc za storitve mobilne telefonije z lastnim radijskim in jedrnim omrežjem. Hkrati je tudi ponudnik storitev mobilne telefonije. Omenjen je lahko tudi kot infrastrukturni operater.

Nacionalno gostovanje ali sledenje – (*National Roaming - NR*) nacionalni roaming. Dogovor z drugim omrežnim operaterjem javne mobilne telefonije v isti državi ali na istem omrežnem območju. Dogovor o nacionalnem sledenju omogoča enemu operaterju mobilne telefonije, da uporablja omrežje drugega operaterja mobilne telefonije, kar mu omogoča boljše pokritost prebivalstva in ozemlja in s tem prejšnji komercialni vstop na trg, navadno za čas postavitve lastnega omrežja do njegove zadostne funkcionalnosti.

Medomrežno povezovanje – (*Interconnection*) fizično in logično povezovanje javnih komunikacijskih omrežij, ki jih uporablja isti ali drug operater, da omogoči uporabnikom enega operaterja komunikacijo z uporabniki istega ali drugega operaterja ali dostop do storitev, ki jih zagotavlja drug operater. Storitve lahko zagotavljajo udeležene stranke ali druge stranke, ki imajo dostop do omrežja. Medomrežno povezovanje je posebna vrsta operatorskega dostopa, izvedena med operaterji javnih komunikacijskih omrežij.

APEK

Posredovanje klica – (*Call Origination*) omogoča povezovanje klica od kličočega do klicanega uporabnika in obsega klic od kličočega uporabnika do komutacijskega centra istega ali točke medomrežne povezave drugega operaterja.

Zaključevanje klica – (*Call Termination*) omogoča povezovanje klica do klicanega od kličočega uporabnika in obsega klic od komutacijskega centra istega ali točke medomrežne povezave drugega operaterja do klicanega uporabnika.

SIM kartica – Modulna kartica za identifikacijo uporabnika (*Subscriber Identity Module Card*). Uporabniška kartica, ki vsebuje uporabnikove podatke. SIM kartica mora biti aktivirana in vstavljena v mobilni terminal, da ima uporabnik dostop do mobilnega omrežja in storitev.

SMS – Storitev kratkih sporočil (*Short Message Service*). Sistem pošiljanja in prejemanja kratkih tekstovnih sporočil preko mobilnega terminala.

ZEKom – Zakon o elektronskih komunikacijah (Uradni list RS, št. 13/07-UPB1 in 102/07-ZDRad, v nadaljevanju: ZEKom)

Ostali termini imajo enak pomen kot v ZEKom, če iz besedila analize ne izhaja kaj drugega, oziroma so definirani v analizi sami.

2. Pravna podlaga za analizo upoštevnega trga 7

Marca 2002 so bile na ravni Evropske unije (v nadaljevanju EU) sprejete štiri direktive, ki pomenijo regulatorni okvir na področju elektronskih omrežij in komunikacijskih storitev. Peta direktiva je bila sprejeta oktobra 2002. Navedene direktive so:

- Direktiva 2002/21/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve, v nadaljnjem besedilu Okvirna direktiva;
- Direktiva 2002/20/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o odobritvi elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev, v nadaljnjem besedilu Direktiva o odobritvi;
- Direktiva 2002/19/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o dostopu do elektronskih komunikacijskih omrežij in pripadajočih zmogljivosti ter njihovem medsebojnem povezovanju, v nadaljnjem besedilu Direktiva o dostopu;
- Direktiva 2002/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o univerzalnih storitvah in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami, v nadaljnjem besedilu Direktiva o univerzalnih storitvah;
- Direktiva 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij, v nadaljnjem besedilu Direktiva o varstvu podatkov.

Citirane direktive so bile v slovenski pravni red implementirane z ZEKom. ZEKom ureja pogoje za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih omrežij in za izvajanje elektronskih komunikacijskih storitev. Agencija na podlagi ZEKom ter njegovih podzakonskih aktov zagotavlja pogoje za učinkovito konkurenco s tem pa omogoča enakopravno delovanje operaterjev na telekomunikacijskem trgu.

Agencija je pri opravljanju analize in oceni tržne moči upoštevala tudi Smernice Komisije o analizi trga in oceni pomembne tržne moči v skladu z ureditvenim okvirom Skupnosti za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (2002/C 165/03), v nadaljnjem besedilu Smernice.

Osnovni cilj analize trga je ugotovitev ali na posameznem trgu obstaja konkurenca oziroma ali ima operater (lahko tudi dva ali več operaterjev skupaj) na posameznem upoštevne trgu pomembno tržno moč. Glede na izsledke analize se naložijo, spremenijo, ohranijo ali razveljavijo obveznosti iz 23. do 30. člena ZEKom.

Regulatorni okvir na področju elektronskih komunikacij v EU, kot tudi ZEKom, predvidevata tristopenjski proces v postopku določitve operaterja ali operaterjev s pomembno tržno močjo (v nadaljevanju OPTM) in naložitve obveznosti z namenom krepitve konkurence na trgu:

I. Prvi korak vsebuje določitev upoštevne trgov na področju elektronskih komunikacij v skladu z 20. členom ZEKom.

Pri določitvi upoštevne trgov je potrebno upoštevati določila regulativnega okvira na področju elektronskih komunikacij v EU. Na podlagi prvega odstavka člena 15 Direktive 2002/21/ES, Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ L 108, 24.4.2002, str. 33; v nadaljnjem besedilu: Okvirna direktiva) je Evropska komisija sprejela *Priporočilo z dne 11. februarja 2003 o upoštevne trgovih produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja v skladu z Direktivo 2002/21/ES Evropskega*

parlamenta in Sveta o skupnem ureditvenem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (OJ L 114, 8.5.2003). V njem je Evropska komisija opredelila trge produktov in storitev v sektorju elektronskih komunikacij, katerih značilnosti lahko utemeljujejo uvedbo regulatornih obveznosti iz posebnih direktiv in so tako lahko predmet predhodne (*ex-ante*) regulacije. Pri določitvi upoštevnihi trgov je Evropska komisija ravnala v skladu z načeli konkurenčnega prava. Agencija je omenjene upoštevne trge produktov in storitev prevzela s sprejetjem Splošnega akta o določitvi upoštevnihi trgov (UL. RS št. 77/04).

Na podlagi novega *Priporočila Evropske komisije o upoštevnihi trgih proizvodov in storitev, v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja* (UL L 344/65 z dne 28.12.2007; v nadaljevanju: *Priporočilo Komisije*) je bil prej veljavni Splošni akt o določitvi upoštevnihi trgov dne 23.2.2008¹ spremenjen tako, da namesto 18 upoštevnihi trgov sedaj v 3. členu določa 7 upoštevnihi trgov (Splošni akt o določitvi upoštevnihi trgov, Uradni list RS, št. 18/08 in 112/2008, v nadaljevanju: Splošni akt). Glede preostalih upoštevnihi trgov, torej tistih, ki so bili izločeni, pa Splošni akt v 4. členu določa, da je Agencija dolžna na podlagi testa treh kriterijev² preveriti stanje konkurence ter po izvedeni analizi ugotoviti, ali so ti trgi še lahko predmet predhodnega (*ex ante*) urejanja.

Trg »Zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih (medoperaterski trg)«, ki je bil po Priporočilu Komisije iz leta 2003 uvrščen med 18 upoštevnihi trgov na 16. mesto (t.i. trg 16), je v Priporočilu komisije iz leta 2007 med 7 upoštevnihi trgi uvrščen na 7. mesto.

II. V drugem koraku Agencija v sodelovanju z Uradom Republike Slovenije za varstvo konkurence opravi analizo upoštevnihi trga, v okviru katere se ugotavlja ali na trgu obstaja učinkovita konkurenca. Agencija je analizo upoštevnihi trga 7 »Zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih (medoperaterski trg)« opravila po uradni dolžnosti.

III. V tretjem koraku Agencija, če na podlagi analize trga ugotovi, da učinkovite konkurence na trgu ni, v upravnem postopku z odločbo določi operaterja ali operaterje s pomembno tržno močjo (v nadaljevanju: OPTM) in mu, oziroma jim naloži vsaj eno izmed možnih obveznosti z namenom reševanja dejanskih ali potencialnih težav na področju konkurence.

¹ Nadalje je bil dne 28.11.2008 v Uradnem listu RS št. 112/2008 objavljen Splošni akt o spremembah in dopolnitvah Splošnega akta o določitvi upoštevnihi trgov

² Za izraz "test treh kriterijev" (*Three-Criteria Test*) je lahko uporabljena tudi besedna zveza "preizkus treh meril", ki ima isti pomen.

3. Pravna podlaga za izdajo začasnega ukrepa

Šesti odstavek 125. člena ZEKom Agenciji omogoča, da v primerih, ko je to potrebno zaradi takojšnjega varstva konkurence ali pravic uporabnikov, sprejme začasni ukrep, ki mora biti sorazmeren s cilji, ki jih želi doseči. V takem primeru se notifikacija ukrepa Evropski komisiji in drugim regulatornim organom lahko opravi hkrati z začetkom veljavnosti ukrepa. Ker je treba ZEKom razlagati skladno z Okvirno direktivo 2002/21/ES, se istočasno (in ne že pred sprejetjem ukrepa) opravi tudi posvetovanje z zainteresirano javnostjo skladno s 95. členom ZEKom. Namreč, 6. člen Okvirne direktive jasno določa, da predhodno posvetovanje z zainteresirano javnostjo ne pride v poštev, kadar gre za nujne ukrepe, za katere predhodna notifikacija ni potrebna (šesti odstavek 7. člena Okvirne direktive). Do identičnega rezultata pridemo s pomočjo logične razlage, saj sicer izjema iz šestega odstavka 125. člena ZEKom ne bi imela nikakršnega smisla. Še več, taka razlaga zakona bi zgolj omejila harmonizacijske pristojnosti Evropske komisije, pri tem pa ne bi omogočila potrebnega časovnega prihranka v primeru potrebe po izdaji nujnih ukrepov. Agencija zato objavlja to analizo istočasno z izdanimi odločbami operaterjem, hkrati pa analizo in izrečene ukrepe pošilja tudi v notifikacijo Evropski komisiji in drugim regulatorjem držav članic ter jo daje v javno posvetovanje.

Agencija ugotavlja, da kljub temu, da redna analiza predmetnega upoštevne trga še ni v celoti zaključena, obstaja potreba po takojšnjem začasnem ukrepu zaradi varstva konkurence na upoštevne trgu ter pravic končnih uporabnikov. Skladno s tem je Agencija za potrebe izdaje začasnega ukrepa izdelala analizo, ki vsebuje le najnujnejše podatke o stanju na trgu za potrebe določitve operaterjev s pomembno tržno močjo in njihovih obveznosti. Taka analiza je namreč skladno z 22. členom ZEKom in sodno prakso Upravnega sodišča RS³ potrebna v vsakem primeru, saj zakon niti v primeru potrebe po nujnem ukrepanju ne omenja možnosti, da bi se odločbe o določitvi operaterjev s pomembno tržno močjo in njihovih obveznosti lahko izdale brez predhodne analize. Agencija tudi sama ugotavlja, da je potrebno pred izdajo odločb ugotoviti dejansko stanje na trgu in s tem preprečiti morebitne nesorazmernosti in neprimernosti regulatornih ukrepov.

Agencija bo redno in celovito analizo predmetnega upoštevne trga izdelala skladno z letnim načrtom analiz, do konca prve polovice leta 2009. V analizi bo podrobneje analizirala promet in stroške operaterjev ter ostale kvantitativne in kvalitativne podatke, kar bo omogočilo določitve cenovnih in drugih ukrepov na trgu, vključno z morebitno asimetrijo za nove vstopnike, na dolgoročnejši osnovi, torej za celotno obdobje do naslednje analize. Do takrat bodo ukrepi temeljili na predmetni *ad hoc* analizi za potrebe izdaje začasnih ukrepov.

Na podlagi odločb 3824-14/2007-3 z dne 13.4.2007, izdani družbi Mobitel in 3824-13/2007-10 z dne 13.4.2007, izdani družbi Si.mobil, sta operaterja izračunala vsak svojo stroškovno ceno zaključevanja klicev po naloženih metodologijah. Izrek citiranih odločb je z dnem 1.4.2009 predvidel prehod na simetrično ceno med obema operaterjema, pri čemer je bila kot referenčna cena določena najnižja izračunana cena v Republiki Sloveniji.

Izračuna cen zaključevanja klicev operaterjev, ki ju je dne 1.4.2009 prejela Agencija, se razlikujeta od izračuna, do katerega je Agencija prišla na podlagi lastnega stroškovnega modela LRIC, ki znaša 0,0523€. Tako je Si.mobil izračunal ceno v višini 0,0581€, Mobitel pa ceno 0,0300€. Slednja cena je glede na doslej izračunano ceno istega operaterja izredno nizka, saj je bil zadnji izračun družbe Mobitel 0,0576€. Nadalje je taka cena povsem neprimerljiva s stroškovnimi cenami za primerljivo storitev v drugih evropskih državah, saj je znašalo skladno s 14. implementacijskim poročilom Evropske komisije evropsko povprečje 0,0855€. Zgolj cene ciprskih operaterjev so nižje od Mobitelove izračunane cene, že druge najnižje cene v Evropi, ki so na podlagi primerljive metodologije LRIC uveljavljene na

³ U 1811/2006 z dne 23.9.2008.

Švedskem, pa znašajo 0,0419€, kar je že bistveno več od Mobitelove izračunane cene. Pri tem pa ni nepomembno, da tržni delež družbe Mobitel navzgor še vedno bistveno odstopa od običajnih tržnih deležev največjih mobilnih operaterjev v Evropi, torej je mogoče tako nizek izračun cene pripisati tudi ekonomijam obsega, kot jih drugi slovenski mobilni operaterji dejansko ne morejo doseči.

Agencija ugotavlja, da bi uveljavitev cene 0,0300€ kot referenčne in za Si.mobil tudi simetrične cene povzročila izkrivljanje konkurence na trgu in ogrozila pravice končnih uporabnikov. Prav tako družba T-2 trenutno na pogodbeni osnovi uporablja simetrične cene, ki jih želi spremeniti v asimetrične. Čeprav Agencija v zvezi z zaključevanjem klicev teži k simetriji in nižjim cenam, bi takojšnja uveljavitev tako nizke cene kot diktat finančno najmočnejšega operaterja na trgu ogrozila prihodke Si.mobila in novih vstopnikov, katerih cena bi bila vezana na Mobitelovo ceno, s tem pa bi bile ogrožene investicije operaterjev in s tem pravica končnih uporabnikov do izbire. Tako bi denimo Si.mobil lahko pokrival le 52% stroškovne cene, kot jo je izračunal sam, ter le 42% cene, kot jo je zaračunaval do 31.3.2009. Tak preskok bi pomenil, da obveznosti družbe Si.mobil na trgu ne bi bile več sorazmerne, prav tako pa ne bi bilo primerno Mobitelove izračunane cene uporabiti kot referenčne za operaterja T-2, ki je imel konec leta 2008 glede na uporabnike tržni delež zgolj 0,3%.

Prav tako bi uveljavitev tako nizke cene povzročila izredno visoko stopnjo asimetrije cen operaterja Tušmobil. Ta bi ob predpostavki nadaljnjega zaračunavanja doslej neregulirane cene zaključevanja klicev 0,1123€ dosegel stopnjo asimetrije v višini 1 : 3,74, kar bi ne glede na pozen vstop tega operaterja na trg predstavljalo hudo izkrivljanje konkurence na trgu. Skupno stališče ERG o simetriji cen zaključevanja klicev v mobilnih in fiksnih omrežjih, ERG (07) 83 final 080312⁴, namreč tudi za nove vstopnike priporoča asimetrijo v višini največ 1 : 1,5. Isto skupno stališče navaja, da morajo biti cene zaključevanja klicev v osnovi simetrične in opozarja na izkrivljanje konkurence: dopuščanje asimetričnih cen zaključevanja klicev lahko vodi k neučinkovitosti in je lahko škodljivo tako za konkurenco kot za blaginjo končnih uporabnikov. Tako bi tovrstno dopuščanje npr. dajalo zgolj omejene vzpodbude za zmanjševanje stroškov, izkrivljalo cenovne signale, operaterji z visokimi stroški pa bi svojo neučinkovitost lahko prenesli na potrošnike. Asimetrija, ki je bistveno višja od tiste, ki jo priporoča ERG, torej lahko povzroči hude anomalije na trgu. Dopuščanje take asimetrije operaterju Tušmobil bi pomenilo, da mu morajo drugi operaterji plačevati nekajkrat višje zneske, kot jih sami na enoto od njega prejmejo za zagotavljanje identične storitve, to pa bi jim onemogočilo oblikovanje konkurenčnih ponudb na maloprodajnem trgu in bi torej predstavljalo hud in takojšen poseg v pravice končnih uporabnikov. Prav tako bi tako razmerje cen za Tušmobil predstavljalo neutemeljeno konkurenčno prednost in ustvarjanje ekscesnih dobičkov pri zagotavljanju monopolne veleprodajne storitve.

V primeru operaterja T-2 je takojšnja regulacija prav tako nujno potrebna, saj bi imel ta operater v primeru vztrajanja na pogodbeno dogovorjenih simetričnih cenah kot novi vstopnik nujno težave s pokrivanjem stroškov, ki nastajajo z zagotavljanjem veleprodajne storitve. Operater je namreč sam izrazil težnjo po spremembi simetrije v asimetrijo, ta težnja pa se bo z znižanjem veleprodajnih cen le še okrepila. Navedeno lahko na trgu povzroči posledice, ki jih je mogoče preprečiti zgolj z naložitvijo začasnih regulatornih ukrepov, ki imajo strokovno podlago v stališču ERG. Popolnoma prosto oblikovanje cen za T-2 ne bi bilo primerno, ker bi ga lahko operater zlorabil za pridobivanje ekscesnih dobičkov. Primer operaterja Tušmobil tako priča o možnosti, da lahko operater vztraja na svoji ceni tudi v primeru, da se cene drugih operaterjev nižajo, s čimer si povečuje stopnjo asimetrije.

Nujnost pa je v največji meri izkazana prav z dejstvom, da obstoječa cenovna regulacija temelji na realni predpostavki, da bodo operaterji želeli pokrivati stroške zagotavljanja

⁴ http://erg.eu.int/doc/publications/erg_07_83_mtr_ftr_cp_12_03_08.pdf, dostop na dan 15.4.2009.

storitev. Posledično je običajna praksa, da operaterji izračunajo nekoliko višjo ceno od regulatorja. Tako lahko regulator praviloma kot najnižjo ceno uveljavi ceno po lastnem LRIC stroškovnem modelu. Po drugi strani pa se je družba Mobitel odločila za drugačno taktiko: z izračunom izredno nizke cene želi prisiliti družbo Si.mobil, da z enako ceno lastnih stroškov ne pokrije, podobno pa velja tudi za Tušmobil in T-2, ki z običajno evropsko primerljivo asimetrijo v razmerju do Mobitelove cene realnih stroškov prav tako nikakor ne bi mogla pokriti. To pa pomeni, da bi se moral tako Si.mobil kot tudi Tušmobil in T-2, v obdobju po uveljavitvi cene družbe Mobitel kot najnižje cene nemudoma odzvati z zvišanjem maloprodajnih cen, s čimer bi izgubili konkurenčnost na maloprodajnem trgu. Seveda je mogoč argument, da bi bil tak odziv le kratkotrajen, ne glede na to pa bi imel za posledico izgubo prihodkov tako na veleprodajni kot tudi na maloprodajni strani. V primeru Si.mobila bi se tako veleprodajni prihodek več kot razpolovil, uporabniki pa bi pričeli prehajati k največjemu operaterju, ki bi zaradi ekonomije obsega in povezanosti lahko vztrajal pri nizkih in ugodnih maloprodajnih cenah, česar pa zaradi izpada veleprodajnih prihodkov konkurenti ne bi bili zmožni, kar bi jim lahko tudi na dolgi rok povzročilo odliv končnih uporabnikov in s tem potencialno veliko premoženjsko škodo.

Na nujnost ukrepa kaže tudi že omenjeno dejstvo, da bi uveljavitev cen Mobitela pomenila takojšnje skoraj polovično znižanje cene, kot jo je do 1.4.2009 zaračunavala družba Mobitel in dvo-tretjinsko znižanje cene zaključevanja klicev, kot jo je do 1.4.2009 zaračunaval Si.mobil. Dejstvo je, da slednje nujno predstavlja nesorazmerne cenovne skoke na tem veleprodajnem trgu in v enem koraku popolnoma spremeni položaj operaterjev na trgu, pri čemer njihove veleprodajne prihodke s tega naslova v hipu zmanjša za polovico ali celo za dve tretjini. Glede na to, da so bile takšne spremembe nepredvidljive, lahko imajo tako močan vpliv na finančno poslovanje operaterja, ki teh premikov v poslovnih načrtih ni mogel predvideti, da lahko takoj ogrozijo njegovo delovanje in obstoj. Prav iz tega razloga tudi evropska regulatorna praksa v primeru bistvenih sprememb cen predvideva postopen prehod od obstoječih k ciljnim cenam (t.i. *glidepath*). Vztrajanje pri obstoječih ukrepih Agencije na trgu bi posledično pomenilo nesorazmerne obveznosti za operaterje, zaradi naglih cenovnih nesorazmerij pa bi prišlo do izkrivljanja konkurence na trgu, kar bi lahko imelo za posledico nemožnost oblikovanja konkurenčnih cenovnih paketov za nekatere operaterje, to pa bi pomembno omejilo pravice končnih uporabnikov.

Agencija glede na povedano ugotavlja, da je nujno potrebno za ureditev nadaljnjih cenovnih razmerij med operaterji, do izvedbe redne in celovite analize predmetnega upoštevnega trga in izdaje ustreznih dokončnih regulatornih odločb, z začasno odločbo uveljaviti njen lastni stroškovni izračun po metodi LRIC *bottom up*, katerega rezultat temelji na bolj realno aplikabilnih tržnih deležih (25% na operaterja) kot model družbe Mobitel (slednji temelji na sedanjem tržnem položaju navedene družbe), in je zato model Agencije bolj neposredno uporaben kot referenčni model za mobilne operaterje na slovenskem trgu. Agencija ugotavlja, da je naveden začasen ukrep nujno potreben, da bi se preprečile zgoraj navedene negativne posledice za varstvo konkurence in pravice uporabnikov in da tako hitrega in učinkovitega varstva ni mogoče doseči z nobenim drugim (milejšim) ukrepom.

Agenciji se za potrebe tega postopka ni treba opredeliti do vprašanja, ali predstavlja izračun družbe Mobitel poskus protikonkurenčnega diktiranja cen na trgu in zlorabo obstoječih pravil regulacije trga za oviranje konkurence. Ta vprašanja nimajo vpliva na potrebo po ureditvi cenovnih razmerij na trgu s tem začasnim ukrepom.

Ukrep, ki ga je oblikovala Agencija, ureja na predmetnem veleprodajnem segmentu odnose med operaterji celovito. Skladno s tem so vsi operaterji omrežij določeni kot operaterji s pomembno tržno močjo, začasno pa so jim naloženi zgolj najnujnejši ukrepi, potrebni za ohranitev konkurenčnosti trga in zaščite pravic končnih uporabnikov. Agencija bo skladno z letnim načrtom do konca prvega polletja 2009 izvedla redno analizo predmetnega trga, kjer bo glede na značilnosti veleprodajnega trga za zaključevanje klicev v javnih mobilnih

telefonskih omrežjih kot operaterje s pomembno tržno močjo določila vse infrastrukturne mobilne operaterje v Republiki Sloveniji, ki zaključujejo klice v svojih omrežjih, in jim naložila sorazmerne ukrepe, ki bodo razmere na tem trgu urejali za obdobje do izdaje odločb na podlagi redne analize.

Skladno s 4. točko prvega odstavka 144. člena ZUP je mogoč skrajšani ugotovitveni postopek, če gre za nujne ukrepe v javnem interesu, ki jih ni mogoče odlagati, pa so dejstva, na katera se mora opirati odločba, ugotovljena ali vsaj verjetno izkazana. Za ugotovitev dejstev je Agencija opravila predmetno analizo. Javni interes je izkazan v ohranjanju in neizkrivljanju konkurence na trgu, pri čemer bi porušena premoženjska razmerja med operaterji povzročila nevarnost za njihove investicije, ki predstavljajo premoženje večje vrednosti. Samo investicije družbe Si.mobil v bazne postaje v letu 2007 so namreč znašale prek 11 milijonov €, opredmetena osnovna sredstva iste družbe pa več kot 66 milijonov €⁵. Operater, ki bi bil prisiljen v nerealna cenovna razmerja v zvezi z zaključevanjem klicev, ne bi imel možnosti, da doseže primeren donos na investicijo, saj na veleprodajnem trgu ne bi pokrival stroškov, ki mu nastajajo, v maloprodaji pa bi moral še naprej tekrovati z drugimi operaterji in njihovo ugodno ponudbo za končne uporabnike. Ker gre pri investicijah v elektronska komunikacijska omrežja za potopljene investicije, lastniki, ki bi se zaradi neustreznih donosov umaknili s trga, teh investicij ne bi dobili povrnjenih. Skladno s tem je podana nevarnost za njihovo premoženje, to pa je glede na citirane vsote premoženje večje vrednosti.

4. Postopek analize upoštevne trga 7

4.1. Pregled ponudnikov javno dostopnih mobilnih telefonskih storitev

V uradni evidenci Agencije je bilo ob izvedbi analize vpisanih šest ponudnikov javno dostopnih mobilnih telefonskih storitev, ki so Agencijo obvestili, da zagotavljajo govorne storitve in prenos podatkov v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih in sicer:

- družba Mobitel telekomunikacijske storitve, d.d., (v nadaljevanju Mobitel), z lastnim javnim mobilnim telefonskim omrežjem, ki je vpisana v uradno evidenco Agencije pod številko 330-59/2004;
- družba Si.mobil telekomunikacijske storitve, d.d., (v nadaljevanju Si.mobil), z lastnim javnim mobilnim telefonskim omrežjem, ki je vpisana v uradno evidenco Agencije pod številko 330-115/2004;
- družba Debitel telekomunikacije, d.d. (v nadaljevanju Debitel), ponudnik storitev govornih klicev v javnih mobilnih telefonskih omrežjih, nima lastnega javnega mobilnega telefonskega omrežja, temveč ponuja mobilne telefonske storitve preko omrežja Mobitel. Debitel je vpisan v uradno evidenco Agencije pod številko 330-112/2004;
- družba IZI mobil telekomunikacije, d.d. (v nadaljevanju Izimobil), ponudnik storitev govornih klicev v javnih mobilnih telefonskih omrežjih, nima lastnega javnega mobilnega telefonskega omrežja, temveč ponuja mobilne telefonske storitve preko omrežja Mobitel. Izimobil je vpisan v uradno evidenco Agencije pod številko 330-49/2005;
- družba Tušmobil, podjetje za mobilne komunikacije, d.o.o. (v nadaljevanju Tušmobil), z lastnim javnim mobilnim telefonskim omrežjem, ki ji je bila s strani WWI s soglasjem Agencije prenesena odločba o dodelitvi radijskih frekvenc za opravljane storitev mobilne telefonije maja 2006 (Odločba o dodelitvi radijskih frekvenc št. 654402). Tušmobil na trgu komercialno

⁵ Vir: »Si.mobil, Letno poročilo 2007«;

deluje od 31.10.2007 in še izgrajuje lastno infrastrukturno omrežje. Tušmobil uporablja tudi storitev nacionalnega sledenja v omrežju Mobitel. Tušmobil je vpisan v uradno evidenco Agencije pod številko 38211-11/2006;

- T-2, družba za ustvarjanje, razvoj in trženje elektronskih komunikacij in opreme d.o.o. (v nadaljevanju T-2) z lastnim javnim mobilnim telefonskim omrežjem, ki ji je bila 20.9.2006 s strani Agencije izdana odločba o dodelitvi radijskih frekvenc za opravljanje storitev UMTS, družba pa je s komercialnim delovanjem pričela v 1.6.2008. T-2 uporablja tudi storitev nacionalnega sledenja v omrežju Mobitel. T-2 je vpisan v uradno evidenco Agencije pod številko 330-147/2004.

Ti podatki so služili Agenciji za ugotavljanje, kateri operaterji dejansko delujejo na trgu, ki je predmet te analize. Pri tem Agencija ugotavlja, da operater, ki nima lastnih omrežnih elementov, klicev ne more zaključevati, kar velja za ponudnika storitev Debitel in IZI mobil.

4.2. Sodelovanje z Uradom za varstvo konkurence

Skladno s tretjim odstavkom 124. člena ZEKom je pri izvajanju predmetne analize in določanju pomembne tržne moči Agencija sodelovala z Uradom Republike Slovenije za varstvo konkurence (v nadaljevanju Urad), ki mu je bil dne 15.4.2009 po telefaksu poslan osnutek analiza.

Dne 15.4.2009 je Agencija s strani Urada po telefaksu prejela dopis št. 306-3/2009-10 v katerem Urad izreka pritrilno mnenje na prejeto analizo in se pridružuje ugotovitvam Agencije. Urad je ugotovil, da je analiza s predlaganimi regulatornimi obveznostmi družbam Mobitel, Si.mobil, Tušmobil in T-2 primerna in sorazmerna s koristmi, katerih namen je nujno zavarovati učinkovito konkurenco in odpraviti motnje v prihodnosti na tem trgu.

5. Dosedanji razvoj mobilnega trga v Sloveniji

5.1. Število operaterjev

Na trgu javnih mobilnih telefonskih omrežij v Sloveniji so od 1.7.2004 do 31.5.2006 delovali trije operaterji z lastnim omrežjem: Mobitel, Si.mobil in WWI. Vsi so imeli status operaterjev mobilnih javnih telefonskih omrežij. Z dnem 31.5.2006 je operater WWI prenehal komercialno delovati na slovenskem trgu in je izključil svoje javno mobilno telefonsko omrežje. Od tega dne, pa do 31.10.2007, ko je na trgu pričel komercialno delovati Tušmobil, sta v Republiki Sloveniji delovala in ponujala lastne storitve le še dva operaterja z lastnim omrežjem; Mobitel in Si.mobil, ki imata status operaterjev javnih mobilnih telefonskih omrežij. Od 1.6.2008 dalje na slovenskem trgu deluje še en operater javnih mobilnih telefonskih omrežij, T-2. Od začetka svojega komercialnega delovanja tako Tušmobil, kot tudi T-2, pri Mobitelu uporabljata veleprodajno storitev nacionalnega gostovanja.

Od 1.7.2004 do 17.11.2006, je na slovenskem trgu kot ponudnik storitev / preprodajalec, deloval le en operater, Debitel, ki za opravljanje in ponujanje maloprodajnih storitev končnim uporabnikom ves čas svojega delovanja uporablja javno mobilno telefonsko omrežje Mobitel. Od 17.11.2006 dalje deluje na slovenskem trgu poleg Debitela kot ponudnik storitev / preprodajalec tudi Izimobil. Družba Volja mobil d.d. je dne 17.11.2005 pod blagovno znamko Izimobil pričela ponujati predplačniške storitve, dne 28.8.2006 pa je preimenovala družbo v IZI mobil d.d., storitve pa še vedno ponuja pod blagovno znamko Izimobil. Izimobil za opravljanje svojih storitev uporablja javno mobilno telefonsko omrežje Mobitel.

V opazovanem obdobju Agencija, skladno z njihovim delovanjem na trgu, kot operaterje javnih mobilnih telefonskih omrežij obravnava Mobitel, Si.mobil, WWI, Tušmobil in T-2, kot operaterja v smislu ponudnikov storitev / preprodajalca brez lastnega javnega mobilnega telefonskega omrežja, pa Debitel in Izimobil. Ob koncu opazovanega obdobja so na trgu od naštetih delovali Mobitel, Si.mobil, Tušmobil, T-2, Debitel in Izimobil; od teh kot operaterji javnih mobilnih telefonskih omrežij Mobitel, Si.mobil, Tušmobil in T-2.

5.2. Razvoj delovanja operaterjev GSM telefonije

Mobitel je na trg javnih mobilnih telefonskih omrežij vstopil prvi in na slovenskem trgu ostal precej časa brez konkurence. Od leta 1991 do konca leta 2005, ko je izključil analogno omrežje je bil Mobitel tudi operater NMT omrežja. Leta 1995 mu je Vlada Republike Slovenije podelila dovoljenje za operaterja GSM omrežja. Mobitel nudi storitve GSM od julija 1996. Novembra leta 2001 je Mobitel podpisal koncesijsko pogodbo za UMTS, UMTS storitve pa je začel ponujati decembra 2003.

Si.mobil je začel trženje GSM storitev v marcu 1999, ko je na trg vstopil kot drugi infrastrukturni operater. Agencija je Si.mobilu 20.9.2006 izdala odločbo o dodelitvi radijskih frekvenc za opravljanje mobilnih javnih radijskih storitev UMTS. Si.mobil je storitve UMTS pričel ponujati septembra 2007.

WWI je pričel poslovati kot tretji infrastrukturni operater javnega mobilnega telefonskega omrežja GSM v decembru 2001, s tem, da je zaradi nezadostno izgrajenega lastnega omrežja najel omrežje Mobitel, storitev nacionalnega gostovanja. WWI je s komercialnim delovanjem v Sloveniji prenehal 31. maja 2006, ko je tudi izključil lastno omrežje, obenem pa se je za WWI s strani Mobitela prenehala izvajati tudi storitev nacionalnega gostovanja.

Dne 24. maja 2006 je WWI s soglasjem Agencije prenesel odločbo o dodelitvi radijskih frekvenc za opravljanje storitev mobilne telefonije na podjetje Tušmobil, prenos pa je pričel veljati s 1. junijem 2006. Tušmobil je tako postal tretji infrastrukturni GSM operater, ki je komercialno pričel ponujati storitve konec oktobra 2007 in lastno omrežje še izgrajuje, pri čemer za delovanje uporablja tudi storitev nacionalnega gostovanja pri družbi Mobitel. Agencija je Tušmobilu aprila 2008 izdala odločbo o dodelitvi radijskih frekvenc za opravljanje mobilnih javnih radijskih storitev UMTS. Tušmobil storitev UMTS komercialno še ne ponuja.

20. septembra 2006 je Agencija odločbo o dodelitvi radijskih frekvenc za opravljanje mobilnih javnih radijskih storitev UMTS izdala tudi družbi T-2, ki je s komercialnim delovanjem pričela 1. junija 2008, za delovanje pa poleg lastnega omrežja, ki je še v izgradnji, uporablja tudi storitev nacionalnega gostovanja pri družbi Mobitel.

Debitel je začel svoje poslovanje kot prvi ponudnik storitev / preprodajalec brez lastne omrežne infrastrukture v novembru 1998. Od sredine septembra 2006 Debitel ponuja tudi predplačniške storitve, do takrat je ponujal zgolj naročniške storitve. Debitel je avgusta 1998 z Mobitelom, kot tedaj edinim operaterjem z lastnim javnim mobilnim telefonskim omrežjem, podpisal pogodbo o izvajanju storitev, s katero mu je bilo omogočeno trženje mobilnih storitev na omrežju družbe Mobitel.

Takrat Volja Mobil, ki je konec avgusta 2006 preimenoval ime svojega podjetja v Izimobil, je začel svoje poslovanje kot drugi ponudnik storitev 17. novembra 2005. Septembra 2005 je podpisal pogodbo o izvajanju storitev, s katero mu je bilo omogočeno trženje mobilnih storitev po predplačniškem sistemu, delovanje na omrežju in najemanje kapacitet, z Mobitelom. Izimobil pod isto blagovno znamko trži predplačniške mobilne storitve, za kar uporablja javno mobilno omrežje Mobitel.

5.3. Medomrežno povezovanje

Vsi infrastrukturni operaterji z lastnim mobilnim omrežjem so medsebojno medomrežno povezani, medomrežno pa so povezani tudi z operaterji javnih omrežij na fiksni lokaciji v Republiki Sloveniji.

5.4. Dosedanji vpliv Agencije na trg za zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih

Januarja 2006 je Agencija na podlagi predhodno izvršene analize trga za zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih omrežjih izdala odločbe operaterjem s pomembno tržno močjo⁶. Analiza je bila opravljena za obdobje od leta 2002 do vključno prve polovice leta 2004. Agencija je z analizo določila upoštevni trg, ki je ustrezal trgu 16 skladno s priporočili Komisije in vanj vključila zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih omrežjih, za geografski trg pa ozemlje Republike Slovenije. Za operaterje s pomembno tržno močjo so bili določeni Mobitel, Si.mobil in WWI, ki so bili v tem obdobju tudi edini infrastrukturni operaterji mobilnih omrežij. Kot cenovne obveznosti je Agencija družbi Mobitel določila oblikovanje cen po metodi FAC HCA, družbi Si.mobil pa časovno premico, po kateri se je morala približevati stroškovni ceni družbe Mobitel.

V drugem krogu analiz upoštevni trgov je Agencija februarja 2007 objavila novo analizo trga za zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih omrežjih, kjer sta bila kot operaterja s pomembno tržno močjo ponovno določena Mobitel in Si.mobil kot takrat edina infrastrukturna operaterja na trgu. V okviru cenovnih obveznosti jima je bila naložena stroškovna naravnost cen, pri čemer je bil dolžan Mobitel preiti z obstoječe metode FAC HCA na metodologijo LRIC, Si.mobil pa je bil dolžan vpeljati metodo FAC HCA. Hkrati je moral Si.mobil odpraviti asimetrijo s ceno družbe Mobitel, in sicer postopno, v treh korakih, do 1.4.2009.

6. Opredelitev upoštevnega trga

Agencija pri določitvi upoštevni trgov dolžna upoštevati *Priporočilo Evropske komisije o upoštevni trgih proizvodov in storitev, v sektorju elektronskih komunikacij, ki so lahko predmet predhodnega urejanja (UL L 344/65, v nadaljevanju: Priporočilo)* ter *Splošni akt o določitvi upoštevni trgov*. Agencija ugotavlja, da definicija trga za zaključevanje klicev v javnih mobilnih telefonskih omrežjih v spremenjenem Priporočilo in Splošnem aktu po vsebini ustreza definiciji istega trga v prvotnih verzijah obeh dokumentov. Upoštevni trg se določi na podlagi:

1. opredelitve trga proizvodov in storitev ter
2. določitve geografskega trga.

Cilj opredelitve trga v obeh, proizvodni in geografski dimenziji, je opredeliti dejanske konkurente udeleženih podjetij, ki so sposobni omejevati ravnanje udeleženih podjetij in preprečevati, da bi ravnala neodvisno od pritiska učinkovite konkurence. Tako mora Agencija v postopku izdelave analize ugotavljati, ali ima kateri operater na trgu položaj, enakovreden prevladujočemu, torej tak ekonomski vpliv, da mu omogoča znatno mero samostojnosti

⁶ Mobitelu izdana odločba št. 300-107/2005/19 z dne 20.1.2006, Si.mobilu izdana odločba št. 300-110/2005/16 z dne 20.1.2006, WWI izdana odločba št. 300-111/2005/18 z dne 20.1.2006

nasproti konkurentom, uporabnikom in potrošnikom. Pri ugotovitvi pomembne tržne moči je treba opredeliti upoštevni trg in določiti ekonomsko moč operaterja.

6.1. Opredelitev trga proizvodov in storitev

V zvezi s prvim kriterijem (opredelitev trga proizvodov in storitev) je treba v okviru posamezne analize podrobneje opredeliti kateri produkti oziroma storitve, ki jih uporabnik šteje za zamenljive ali nadomestljive glede na lastnosti proizvodov, njihove cene in namen uporabe, se na tem trgu nahajajo. Opredelitev upoštevnega trga produktov in storitev je potrebno definirati s pomočjo dveh kriterijev:

1. zamenljivosti povpraševanja (*Demand side*) in
2. zamenljivosti ponudbe (*Supply side*).

Kriterija omogočata, da se upoštevajo specifične nacionalne okoliščine pri oblikovanju posameznega upoštevnega trga produktov in storitev.

Zamenljivost povpraševanja se ugotavlja na podlagi zamenljivosti storitve z vidika uporabnika. Ugotavlja se zlasti s predvidenim prehodom večjega števila uporabnikov na drug proizvod. Zamenljivost povpraševanja omogoča, da se določi storitve ali nabor storitev, ki so po mnenju uporabnikov medsebojno zamenljivi v primeru relativnega zvišanja cen. Proizvodi, za katere se ugotovi, da so medsebojno zamenljivi, pripadajo istemu upoštevneemu trgu. Eden od načinov presoje zamenljivosti povpraševanja je mogoča s testom SSNIP (*small but significant non-transitory increase in price*). Ta test pokaže ali bi kupci ob majhnem (od 5 do 10%), vendar stalnem povečanju relativne cene proizvoda A, prešli na že razpoložljive substitute (proizvod B) ali ponudnike z drugih območij. V kolikor se zvišanje cen izkaže za nedobičkonosno, potem proizvod A in B tvorita isti upoštevni trg in obratno. Če bi bilo substitutov dovolj, da bi bilo zaradi njih povečanje cene nedobičkonosno, zaradi posledice izgube prodaje. Dodatne substitute in območja vključimo v isti upoštevni trg. Možnost potrošnikov, da lahko zamenjajo storitev za drugo storitev zaradi majhnega vendar pomembnega dviga cen, je lahko ovirana zaradi znatnih stroškov prehoda. Potrošniki, ki so investirali v tehnologijo z namenom prejemanja storitve morda ne bodo pripravljeni prevzeti kakršnihkoli dodatnih stroškov, ki so povezani z zamenjavo obravnavane storitve za substitut. Pogosto pa se tudi zgodi, da so potrošniki priklenjeni na obstoječega ponudnika z dolgoročnimi pogodbami ali z visokimi stroški zamenjave terminalske opreme. V primerih, ko je potrošnik soočen z visokimi stroški zamenjave storitve A za storitev B, ti dve storitvi ne smeta biti vključeni v isti upoštevni trg. Pri ugotavljanju obstoja zamenljivosti povpraševanja se lahko upošteva prejšnje obnašanje potrošnikov.

Pri ugotavljanju zamenljivosti ponudbe je treba upoštevati, da četudi podjetja ponujajo različne storitve in ne delujejo na istem upoštevneemu trgu, lahko relativno enostavno pričnejo proizvajati proizvode oziroma opravljati storitve konkurentov ter jih tržiti v zelo kratkem času, ne da bi jim to povzročilo kakšne večje dodatne stroške ali tveganje. To pomeni sposobnost proizvajalca, da v primeru povečanja cene obravnavanega proizvoda oziroma storitve v kratkem času vstopi na upoštevni trg in preide na proizvodnjo in distribucijo enakega proizvoda oziroma storitve. Ko so ti pogoji izpolnjeni, bo imela dodatna storitev ali produkt, dan na trg, disciplinski učinek na konkurenčno ravnanje udeleženi podjetij. Tak vpliv je enakovreden učinku zamenljivosti povpraševanja. Dejstvo, da ima konkurenčno podjetje v lasti sredstva za zagotavljanje storitev pa je lahko nerelevantno, če so potrebne znatne dodatne investicije za zagotavljanje te storitve. Prav tako pa je potrebno upoštevati dolgoročno vezavo kapacitet pri zagotavljanju storitev. Zgolj slučajna hipotetična zamenljivost ponudbe ni zadosten pogoj za določitev trga. Upoštevati je treba tudi obstoječe zakonodajne in regulatorne zahteve, ki lahko preprečijo pravočasen vstop na upoštevni trg in

posledično onemogočijo zamenljivost ponudbe. Zamenljivost ponudbe ne služi samo za definiranje upoštevne trga, ampak tudi za določanje udeležencev na upoštevni trgu.

Komisija pa v Smernicah opozarja še na tretji vir konkurenčne omejitve – potencialno konkurenco. Smernice tako ločijo med zamenljivostjo na strani ponudbe in potencialno konkurenco, razliko pa navajajo v tem, da se zamenljivost na strani ponudbe hitro ali takoj odziva na zvišanje cene, medtem, ko potencialni novi tekmeči lahko potrebujejo več časa, preden lahko začno oskrbovati trg. Zamenljivost na strani ponudbe ne vključuje nobenih pomembnejših dodatnih stroškov, medtem ko potencialna nova konkurenca zahteva visoke fiksne stroške.

Ne glede na to, da je v Splošnem aktu trg 7 določen kot zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih (medoperaterski trg), torej kot veleprodajni trg, pa ni neodvisen od maloprodajnega trga. Potrebe na veleprodajnem trgu in posledično povpraševanje, namreč izhajajo neposredno iz potreb in povpraševanja na maloprodajnem trgu, torej potreb končnih uporabnikov posameznega operaterja. Zaključevanje govornih klicev je namreč sestavni del govornega klica, ki izvira iz javnih mobilnih telefonskih omrežij ali javnih telefonskih omrežij na fiksni lokaciji. Tudi Smernice predlagajo, naj se analiza začne na maloprodajnem trgu.

6.2. Zamenljivost s strani povpraševanja

Končni uporabniki na trgu se lahko ob majhnem, a pomembnem trajnem zvišanju cene obnašajo različno, odvisno tudi od tega, ali so v vlogi klicanih ali kličočih uporabnikov. Če bi se končni uporabnik v vlogi kličočega uporabnika soočil z majhnim, a pomembnim zvišanjem cene in bi se nanj odzval z iskanjem zamenljivih oblik komuniciranja, bi to lahko predstavljalo razlog za vključitev teh alternativnih oblik komunikacije na predmetni upoštevni trg. Ob tem moramo predpostaviti tudi, da bi takšen dvig cene na enak način vplival na signifikantne del kličočih uporabnikov, kar bi povzročilo dvig cene za neprofitabilen zaradi znatnega zmanjšanja obsega storitve.

Da pa bi kličoči uporabnik reagiral na takšen dvig cen s prehodom na alternativne storitve, bi se moral pri tem zavedati v katero omrežje opravlja klic, kakšen je strošek klica v to omrežje in se ob tem tudi povečanja cene do takšne mere, da bi bil pripravljen spremeniti dotodanje običajne navade pri tovrstnih klicih. Da bi se to zgodilo, bi se moral dvig cene zaključevanja klicev v druga omrežja takoj odraziti tudi na maloprodajni ceni za klice v druga omrežja, ki za kličočega uporabnika velja. Povečevanje veleprodajnih cen pa se ne odraža vedno in takoj na maloprodajnih cenah, poleg tega pa operaterji ponujajo tudi pakete, kjer so klici v vsa omrežja zaračunani po enaki tarifi. V takšnem primeru kličoči uporabnik povišanja veleprodajne cene pri klicu v drugo omrežje ne bo občutil, razen če bi njegov operater zaradi slednjega povišal tako enotne maloprodajne cene za klice v vsa omrežja, kar pa je pri tako postavljenih cenah manj verjetno, saj bi takšen dvig veleprodajnih stroškov na enem delu imel manjši vpliv na maloprodajne cene za klice v ostala omrežja.

Uporabniki pa se kot klicatelji v zelo majhni meri zavedajo v katero omrežje kličejo in kakšna je cena klica v takšno omrežje, še v večji meri odkar je v veljavi prenos številke med operaterji. Prav to nizko zavedanje o destinaciji in ceni klica in posledično nepomembnost pri odločanju pred klicem ter zgoraj navedeno vodi do zaključka, da ni verjetno, da bi majhno a pomembno zvišanje cene zaključevanja klicev imelo za posledico odločitev signifikantnega dela uporabnikov operaterja po iskanju in uporabi drugih oblik komunikacij z namenom, da bi dosegli zelenega uporabnika drugega operaterja, četudi bi takšne alternativne oblike dejansko obstajale.

Za potrditev trditve je Agencija v zadnji analizi podrobno raziskala, ali obstajajo takšne oblike komunikacije, ki bi lahko predstavljale substitut za tovrstne govorne klice, ob tem pa predpostavila, da kličoči uporabnik ve v katero omrežje kliče in se zaveda stroškov, ki jih takšen klic predstavlja. Agencija ugotavlja, da ostaja v tem pogledu trg nespremenjen in povzema ugotovitve zadnje analize, saj ne obstajajo dejstva in dokazi, ki bi kazali na drugačno opredelitev upoštevnega trga.

Med alternativnimi oblikami komunikacije (klici znotraj istega omrežja, klici iz fiksnih omrežij, SMS sporočila in druge podatkovne storitve) Agencija ne vidi substitutov, ki bi ob majhnem, a pomembnem dvigu cene lahko nadomestili klic kličočega uporabnika klicanemu uporabniku v posamično mobilno omrežje ne najdemo substitutov, ki z vidika maloprodaje kazali na obstoj zamenljivosti s strani povpraševanja in jih zato ne moremo umestiti na upošteveni trg, saj se je njihov vpliv izkazal za premalo pomembnega.

Na trgu je tako kot času zadnje analize upoštevnega trga še vedno uveljavljen princip »klic plača klicatelj« (*CPP – calling party pays*), ki pomeni, da stroške celotnega klica, tudi veleprodajne stroške, ki jih operaterju A za zaključevanje klica v svojem omrežju zaračuna operater B, nosi uporabnik, ki je klic začel in jih plača z maloprodajno ceno, ki jo operater A postavi za klice v druga omrežja. Kakršnokoli povečanje cene zaključevanja klicev bi torej v splošnem klicanega ne smelo prizadeti, saj prejeti klic v lastnem mobilnem omrežju, ne glede na njegov izvor, za klicanega ni povezan s stroški, ker jih nosi klicatelj.

Vpliv, ki bi ga takšno zvišanje cene na klicanega uporabnika lahko predstavljal, bi lahko bilo manjše število sprejetih klicev, kar bi bila posledica bolj preudarne rabe klicev v druga mobilna omrežja s strani kličočih pod predpostavko, da sami niso končni uporabniki istega omrežja kot klicani. Mogoče je, da bi v takšnih okoliščinah klicani poskušal poiskati alternativne načine komunikacije za sprejemanje klicev. Da bi lahko temu povišanju cene pripisali takšen učinek, bi morali predpostaviti, da bi obstajalo zadostno število uporabnikov, ki so se jim dohodni klici občutno zmanjšali in bi zamenjali operaterja, če bi postal strošek kličočih uporabnikov drugega mobilnega omrežja, ki bi jih želeli klicati, previsok. Zaskrbljenosti zaradi višine stroškov klica v drugo omrežje bi se moral ob tem zavedati tudi kličoči uporabnik, ki bi ob tem moral vedeti v katero omrežje kliče in kakšna je cena takšnega klica. Vendar pa v praksi klicani uporabniki v Evropi, kjer velja že omenjeno načelo CPP, da klic plača kličoči uporabnik, na višino veleprodajnih cen niso občutljivi, kar je bilo ugotovljeno tudi v Priporočilu o upoštevnih trgih produktov in storitev, ki tudi po spremembi iz leta 2007 določa posamična mobilna omrežja kot ločene upošteвне trge. Ker je cena zaključevanje govornih klicev določena s strani operaterja, ki zaključi govorni klic, operater omrežja, kjer govornih klic izvira, nima vpliva na to ceno.

Na veleprodajnem trgu zaključevanja govornih klicev v posamičnem mobilnem omrežju posledično ne obstaja zamenljivost povpraševanja, saj operater, pri katerem izvira govorni klic, lahko zaključi govorni klic le pri operaterju, pri katerem je prejemnik govornega klica. Prejemnik klica je bodisi pri istem operaterju bodisi pri drugem operaterju. Vsak poskus zaključitve govornega klica v omrežju, ki ni omrežje, v katerega je uporabnik klical, bo imelo za posledico neuspešnost klica.

6.3. Zamenljivost s strani ponudbe

V primeru, da operater poviša svojo ceno zaključevanja govornih klicev, zamenjava ponudnika zaključevanja klicev ni mogoča, saj bi v tem primeru operater, ki bi želel delovati na omrežju, ki ni njegovo, potrebovali dostop in nadzor nad tem omrežjem in njegovimi elementi, tudi z dostopom do informacij na SIM kartici posameznega končnega uporabnika. Operater omrežja, kjer govorni klic izvira ne more sam zaključiti takšnega govornega klica, če se končni uporabnik nahaja v drugem omrežju.

Zamenljivost ponudbe bi se lahko pojavila v primeru programske rešitve na SIM karticah in mobilnih omrežjih, da bi bili končni uporabniki dejansko dosegljivi na več omrežjih istočasno. V tem primeru bi operater lahko sam izbral omrežje preko katerega bi zaključil govorni klic in dosegel zelene končne uporabnike. Zamenjava operaterja, ki bi opravil storitev zaključevanja določenega govornega klica, s strani uporabnika zaenkrat ni možna, saj ima vsak operater svoje SIM kartice in nadzor nad dostopom uporabnikov do svojega mobilnega omrežja. Takšne zamenljivosti s strani ponudbe z vidika maloprodaje še vedno ni in je tudi ni pričakovati.

Zamenljivost s strani ponudbe z vidika veleprodaje bi dejansko pomenila vstop novih omrežnih operaterjev na trg zaključevanja klicev. Tudi tukaj pa velja neizbežno pravilo, da lahko zaključi klic le tisti operater, katerega končni uporabnik je klican in se na njegovem omrežju nahaja, kar ne spreminja tržnega položaja.

6.4. Definiranje upoštevnega trga na podlagi zamenljivosti ponudbe in povpraševanja

Agencija pri analizi trga zaključevanja govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih izhaja iz dejstva, da upoštevni trg 7 obsega storitve zaključevanja govornih klicev kot medoperatersko ponudbo, to je, kot izvajanje teh storitev zase (tako imenovani »*self supply*«) in kot izvajanje storitev zaključevanja govornih klicev drugim operaterjem. Tudi če ne bi obstajali drugi operaterji, ki bi na medoperaterskem trgu uporabljali storitve zaključevanja govornih klicev v mobilnem telefonskem omrežju zadevnega operaterja, je mogoče definirati hipotetični trg na osnovi zagotavljanja storitev zaključevanja govornih klicev zadevnega operaterja samemu sebi. Odsotnost sklenjenih medoperaterskih pogodb na veleprodajnem trgu zaključevanja govornih klicev bi zgolj kazala na to, da se vsa ponudba na zadevnem veleprodajnem trgu izstavlja interno s strani vertikalno integriranega operaterja mobilnega omrežja. V takšnem primeru se struktura ponudbe na veleprodajnem nivoju (npr. tržni deleži) izvede iz ponudbe na maloprodajnem trgu, relevantni veleprodajni trg pa se mora analizirati na osnovi konkurenčnih pogojev na maloprodajnem trgu.

Pri proučevanju upoštevnega trga 7 je torej potrebno analizirati veleprodajni trg zaključevanja govornih klicev (vključno z zagotavljanjem storitev samemu sebi) z upoštevanjem njegove povezanosti z maloprodajnim trgom končnih uporabnikov javnih mobilnih telefonskih storitev.

Za posamezno omrežje ni substituta z vidika ponudbe in povpraševanja in je torej vsak operater s svojim omrežjem edini ponudnik storitve zaključevanja govornih klicev v svoje omrežje.

Zaključek na podlagi navedenega je, da predstavlja zaključevanje govornih klicev v posamično javno mobilno telekomunikacijsko omrežje konkreten upoštevni trg.

Glede na definicijo trga je torej vsak operater z lastnimi omrežnimi elementi, ki omogočajo dostop do končnih uporabnikov, edini ponudnik za zaključevanje govornih klicev v njegovo omrežje.

6.5. Opredelitev geografskega trga

Po opredelitvi upoštevnega proizvodnega oziroma storitvenega trga je potrebno opredeliti geografski obseg trga, kar omogoči ocenitev razmer učinkovite konkurence na njem. Glede na uveljavljeno prakso ustrezni geografski trg obsega območje na katerem so zadevna podjetja vključena v ponudbo in povpraševanje po zadevnih proizvodih in storitvah, na

katerem so pogoji konkurence dovolj enotni in ki ga je moč razlikovati od sosednjih območij, ker so pogoji konkurence na teh območjih znatno drugačni.

Na področju elektronskih komunikacij se geografski obseg ustreznega trga skladno s Smernicami praviloma določa na podlagi dveh glavnih meril:

- območje, ki ga pokriva omrežje in
- obstoj pravnih in drugih normativnih instrumentov.

V praksi območje, ki ga pokriva omrežje ustreza mejam območja, za katerega ima gospodarski subjekt dovoljenje za delovanje. Obstoj pravnih in drugih normativnih instrumentov razlaga dejstvo, da lahko mobilni operaterji ponujajo storitve samo na območjih, za katera imajo dovoljenje in dejstvo, da so po obsegu nacionalni. Dodatni visoki stroški komunikacije skupaj z izgubo ali okrnjenostjo določenih dodatnih storitev ob mednarodnem sledenju, s katerimi se srečajo končni uporabniki, to opredelitev še dodatno podpirajo, zato ni razloga, da bi geografsko območje upoštevnega trga širili preko nacionalnega obsega. Prav tako pa omrežni operaterji ne na veleprodajnem ne na maloprodajnem trgu znotraj nacionalnega obsega ne postavljajo različnih pogojev ali cen, zato tudi iz tega gledišča ni razlogov, da bi geografsko območje upoštevnega trga ožili na regionalne ali lokalne trge, saj so pogoji enakovredni na nacionalnem nivoju.

Splošni akt o določitvi upoštevnega trga določa, da je geografski upoštevni trg 7 celotno ozemlje Republike Slovenije, prav tako pa lahko za geografski obseg upoštevnega trga potrdimo ozemlje Republike Slovenije na podlagi zgornjih meril. Agencija zato ne vidi dejavnikov, ki bi opredeljeni geografski trg širili ali ožili.

6.6. Sklep o opredelitvi upoštevnega trga

Upoštevni trg 7 tako obsega storitve zaključevanja govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih drugim operaterjem kot tudi storitve zaključevanja govornih klicev samemu sebi oziroma tistemu svojemu vertikalno integriranemu delu, ki deluje v smislu maloprodajnega nudenja javnih mobilnih telefonskih storitev (*self-supply*) svojim končnim uporabnikom. Geografski upoštevni trg pa obsega območje celotnega ozemlja Republike Slovenije.

Agencija bo v upoštevni trg zaključevanje govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih (medoperaterski trg) vključila vse govorne klice, ki se zaključijo v omrežju posameznega operaterja na območju celotnega ozemlja Republike Slovenije.

Na ozemlju Republike Slovenije obstajajo štirje upoštevni trgi, definirani kot »Trg zaključevanja govornih klicev v posamičnih javnih mobilnih telefonskih omrežjih na celotnem ozemlju Republike Slovenije (medoperaterski trg), in sicer:

- **trg zaključevanja govornih klicev, v javnem mobilnem telefonskem omrežju družbe Mobitel d.d. na celotnem ozemlju Republike Slovenije (medoperaterski trg);**
- **trg zaključevanja govornih klicev, v javnem mobilnem telefonskem omrežju družbe Si.mobil d.d. na celotnem ozemlju Republike Slovenije (medoperaterski trg);**
- **trg zaključevanja govornih klicev, v javnem mobilnem telefonskem omrežju družbe T-2 d.o.o. na celotnem ozemlju Republike Slovenije (medoperaterski trg); in**

- **trg zaključevanja govornih klicev, v javnem mobilnem telefonskem omrežju družbe Tušmobil d.o.o. na celotnem ozemlju Republike Slovenije (medoperaterski trg).**

7. Merila za presojo pomembne tržne moči

7.1. Kriteriji za analizo upoštevnega trga 7

Skladno s 14. členom Okvirne direktive se za podjetje domneva, da ima pomembno tržno moč, če bodisi samostojno ali skupaj z drugimi uživa položaj, ki je enakovreden prevladujočemu položaju, to pomeni položaj gospodarske moči, ki mu omogoča, da ravna v precejšnji meri neodvisno od konkurentov, strank in končno tudi od porabnikov. Kriterije za določanje pomembne tržne moči, ki pa niso kumulativne narave, opredeljujejo Smernice komisije, v 19. členu pa tudi ZEKom, ob tem pa je po Smernicah in ZEKom Agenciji prepuščena odločitev, katera merila bo pri presoji uporabila. Agencija je uporabila naslednja merila, ki so skladna s Smernicami in ZEKom:

1. tržni deleži operaterjev na upoštevem trgu in spreminjanje njihovih tržnih deležev pri zaključevanju govornih klicev,
2. ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu in
3. vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja - Izravnalna kupna moč.

Na podlagi navedenih kriterijev se je Agencija prepričala o obstoju pomembne tržne moči operaterjev Mobitela, Si.mobila, Tušmobila in T-2, uporaba drugih kriterijev pa ne bi mogla dati drugačnega rezultata.

7.2. Tržni deleži operaterjev na upoštevem trgu in spreminjanje slednjih

Čeprav visok tržni delež sam zase ni zadosten pogoj za določitev pomembne tržne moči ali njen nedvomni pokazatelj, je vendar pomemben indikator, da ta na določenem upoštevem trgu lahko obstaja. Navedeni kriterij je po mnenju Agencije relevanten, saj so za veleprodajni trg zaključevanja klicev značilni visoki tržni deleži, ki se pojavljajo skozi daljše časovno obdobje.

Določanje tržnih deležev je zato običajno začetek analiz pri določanju pomembne tržne moči. Komisija v Smernicah navaja, da so v skladu z uveljavljeno sodno prakso tržni deleži, večji od 50% že sami po sebi, razen v izjemnih primerih, dokaz obstoja prevladujočega položaja. Še posebej, če ti skozi daljše časovno obdobje pri posameznem podjetju ne nihajo. Vsekakor je potrebno tržni delež posameznega podjetja gledati v povezavi z ostalimi kriteriji ocenjevanja.

Pri upoštevem trgu zaključevanja klicev v posamičnih javnih mobilnih omrežjih je specifična ta, da ima vsak od operaterjev, ki zaključuje klice v svojem omrežju za svoje končne uporabnike pri zaključevanju klicev v lastnem omrežju nujno 100% tržni delež, saj je edini, ki do svojih končnih uporabnikov na svojem mobilnem omrežju lahko dostopa. 100% tržni delež in monopolni položaj, ki ga imajo za zaključevanje klicev na posamičnih omrežjih Mobitel, Tušmobil, T-2 in Si.mobil, kažejo na pomembno tržno moč omenjenih podjetij, ki jo uživajo vsak zase na upoštevem trgu.

7.3. Ovire za vstop na upoštevni trg in vpliv na potencialno konkurenco na tem trgu

Ovire za vstop na upoštevni trg so dejavnik, ki onemogočajo ali postavljajo na slabše mesto morebitne nove ponudnike na upoštevem trgu. Novi ponudniki se ob vstopu na trg srečujejo z ovirami, ki jih za uveljavljene ponudnike, ki na trgu delujejo dlje časa, ali so celo vanj vstopili prvi, ni bilo. Ovire za vstop na trg so lahko pravne oz. regulatorne, strukturne in

strateške. Ovire za vstop na upoštevni trg so relevantno merilo določanja pomembne tržne moči.

Ker predstavljajo posamezna omrežja, ki jih upravljajo Mobitel, T-2, Tušmobil in Si.mobil, ločene upoštevne trge pod izključnim nadzorom konkretnih operaterjev, ne obstaja možnost, da bi drugi operaterji na te trge vstopili. Ovire za vstop na trg so torej povsem nepremostljive, razen kolikor bi operater zavestno omogočil dostop drugih operaterjev do njegovih ključnih omrežnih elementov (na primer dostop do radijskega dela, HLR, VLR) in lastnih SIM kartic s posebno tehnologijo, ki bi omogočala izbiro klicanega operaterja pri posameznem končnem uporabniku. Taka odločitev v luči dejstva, da operater želi ohraniti nadzor nad svojimi uporabniki, ni realna, zato novi operaterji na posamični upoštevni trg zaključevanja klicev ne morejo vstopiti.

7.4. Vpliv velikih uporabnikov na moč operaterja - izravnalna kupna moč

Prisotnost kupcev s pogajalsko močjo lahko omeji ponudnikovo možnost, da bi se obnašal neodvisno od trga. Takšna izravnalna kupna moč je lahko posledica kupčevega obsega oziroma velikosti, količine storitve, ki jo kupuje ali kompenzacijskega faktorja. Kjer so torej kupci zadosti veliki in imajo zadosti moči, se lahko racionalno odzovejo na vsak poskus za zvišanje cen prodajalca. Vendar pa dejstvo, da je vsak operater monopolist na lastnem upoštevni trgu, izključuje možnost uveljavljanja izravnalne kupne moči na strani povpraševanja.

8. Predlagane obveznosti na upoštevni trgu 7

Agencija je pri izbiri začasnih ukrepov na trgu upoštevala, da imata Mobitel in Si.mobil na predmetni trgu že izdani odločbi in z njima naložene ukrepe, zato se je pri njiju osredotočila na ponovno določitev ukrepov cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva.

Glede operaterjev Tušmobil in T-2 pa je Agencija ugotavljala, katere obveznosti bi bile za operaterja nujne in sorazmerne za preprečevanje obstoječih oz. potencialnih motenj na trgu in jih je mogoče naložiti operaterju na podlagi ZEKom. Agencija ugotavlja, da sta operaterja medomrežno povezana z drugimi operaterji in zaključujeta klice, zato ne obstaja nujna potreba po takojšnji naložitvi obveznosti dopustitve operaterskega dostopa. Prav tako Agencija ugotavlja, da imata operaterja glede na relativno majhen maloprodajni tržni delež, ki izhaja iz objavljenih podatkov Agencije za leto 2008, interes, da zaključujeta klice na svojem omrežju, zato ni pričakovati, da bi dostop poskušala omejiti. Po drugi strani pa določitev cene in dopustne stopnje asimetrije z odločbo že sama po sebi zagotavlja minimalen nivo transparentnosti in onemogoča diskriminacijo tako nasproti mobilnim kot tudi nasproti fiksnim operaterjem.

Agencija je na podlagi lastne stroškovne kalkulacije po metodologiji dolgoročnih inkrementalnih stroškov (LRIC) izračunala, da je stroškovna cena zaključevanja klicev v hipotetičnem učinkovitem javnem mobilnem telefonskem omrežju 0,0523€ na minuto. Cena temelji na modelu, ki vključuje tako podatke, pridobljene s strani slovenskih mobilnih operaterjev, kot tudi primerljive (*benchmark*) podatke, pri tem pa upošteva ustrezen delež skupnih stroškov (LRIC+) ter primeren donos na kapital v obliki tehtanega povprečja stroškov kapitala (WACC). Cena predpostavlja 25% tržni delež na maloprodajni trgu, kar je v Sloveniji glede na število operaterjev omrežij realna predpostavka za hipotetičnega učinkovitega operaterja.

Agencija ugotavlja, da je navedena cena 0,0523€, kot najvišja dovoljena cena, primerna tako za družbo Mobitel kot tudi za družbo Si.mobil. Namreč, Mobitel kot prvi vstopnik na trg in največji operater je nedvomno dolžan prodajati svoje veleprodajne storitve po ceni učinkovitega zagotavljanja storitev, zato tovrstna obveznost zanj zagotovo ne predstavlja nesorazmernega ukrepa. To še toliko bolj drži vsled dejstva, da je družba Mobitel sama na svojih lastnih podatkih izračunala celo nižjo ceno, to je 0,03 €.

Družba Si.mobil po drugi strani po desetih letih od vstopa na trg ne more biti več upravičena do asimetrije, saj je skladno s Skupnim stališčem ERG o simetriji cen zaključevanja klicev v mobilnih in fiksnih omrežjih, ERG (07) 83 final 080312⁷, asimetrija v prehodnem obdobju dopustna in primerna le v posebej določenih primerih, denimo v primeru bistveno kasnejšega vstopa na trg. Ker citirano Skupno stališče v primerih kasnejšega vstopa predvideva doseganje učinkovitosti, ki omogoča simetrične cene, v roku največ šestih (6) let, Agencija ugotavlja, da družba Si.mobil ne more biti več upravičena do asimetrije, zato mora uporabljati isto najvišjo ceno, kot jo je dolžna uporabljati družba Mobitel, to je 0,0523€ na minuto. Pri tem pa ni nepomembno, da je družba Si.mobil konec leta 2008 že dosegla maloprodajni tržni delež po uporabnikih 27,8%, ki ji že omogoča najmanj take ekonomije obsega, kot jih je v svojem izračunu upoštevala Agencija (25%), po drugi strani pa tudi njen lastni izračun, še zlasti upoštevajoč drugačno metodo (FAC namesto LRIC), zdaj bistveno manj odstopa od cene Agencije kot v preteklosti. Posledično ne more biti dvoma o tem, da lahko s slednjo ceno družba Si.mobil pokrije stroške zagotavljanja storitev zaključevanja klicev v svojem omrežju.

Agencija pa po drugi strani ugotavlja, da je za družbi Tušmobil in T-2 kot bistveno kasnejša vstopnika na trg asimetrija prehodno lahko upravičena, zato skladno s citiranim Skupnim stališčem ERG nalaga obema operaterjema, da cena zaključevanja klicev v njunih omrežjih ne sme presegati 1,5-kratnika cene učinkovitega zagotavljanja storitev, ki jo je izračunala Agencija. Posledično lahko njuna cena znaša največ 0,0785€ na minuto. Ker zapisana asimetrija temelji na natančni raziskavi s strani strokovnjakov Skupine evropskih regulatorjev (ERG), ki izhaja iz največjega dopustnega faktorja γ_i ,⁸ ter obsežni analizi primerjalnih podatkov, ne more biti dvoma o pravilnosti in sorazmernosti tovrstnega ukrepa. Pri tem pa Agencija pripominja, da je taka asimetrija lahko le prehodne narave, in bo postopek prehoda obeh operaterjev na simetrične cene predlagala v redni analizi upoštevne trga 7, ki jo bo zaključila še v prvi polovici leta 2009.

Tomaž Simonič
direktor

⁷ http://erg.eu.int/doc/publications/erg_07_83_mtr_ftr_cp_12_03_08.pdf, dostop na dan 15.4.2009.

⁸ $MTR_{NEW_MNO\ i} = MTR_{INCUMBENT_MNO} \times \gamma_i$